N°. 42. Donderdag 19 October 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

BERICHT.

Mejuffrouw *Kitty Ament*, kortelings teruggekeerd van een reis door *Java*, *Bali* en *Sumatra*, heeft zich bereid verklaard voor de *afdeelingen* van de Vereeniging „*Oost en West*" een tentoonstelling te houden van haar collectie Indische kunst en kunstnijverheid, waaraan verbonden een voordracht: „Algemeene beschouwing over Indische kunst en muziek, met lichtbeelden en demonstratie", welke Indische kunst en kunstnijverheid (als batik, ikat, plangi enz.), zoomede muziek en danskunst zal omvatten.

De baten wenscht zij bestemd te zien voor de Kartini-scholen en de volksmeisjesschool van de Raden Ajoe van Tegal.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
GROOSS.

Koloniaal Instituut.

Mededeeling, dat het werk van *Dr. A. H. Blaauw*, *De Tropische Natuur in schetsen en kleuren*, uitgave van het *Koloniaal Instituut*, tegen een gereduceerden prijs van *f* 2.50 ing. en *f* 3.— geb., geleverd wordt aan *de leden van alle Koloniale Vereenigingen en de studeerenden aan de Koloniale onderwijsinrichtingen in Nederland*, mits rechtstreeks besteld bij de *Bibliotheek van het Koloniaal Instituut te Haarlem*.

Reisindrukken in het voormalige Duitsche Kiautschou-Gebied.

Duitschland als Koloniale mogendheid bestaat momenteel niet meer, thans zijn ook de laatste Koloniale bezittingen van dat Rijk door hunne vijanden in bezit genomen en in Duitsch Z. W.-, zoowel als in Duitsch Oost-Afrika hebben zij ten slotte de vlag moeten strijken tegenover de vijandelijke overmacht. Deze koloniale catastrophe begon met de verovering van het Duitsche Kiautschou-gebied, dat, na maanden langen dapperen tegenstand, ten slotte in Japaneesche handen viel.

Ik kan mij begrijpen, dat het Duitsche hart gebloed moet hebben, toen deze zoo goed bestuurde kolonie, die in alle opzichten een succes was geweest voor de kolonialisatiekunst van dat Rijk, het eerste groote oorlogsoffer werd. Te harder was het, daar de kunst om te koloniseeren den Duitschers pas was eigen geworden, na zeer harde lessen en veel tegenspoed op dat gebied opgedaan in Duitsch Oost- en v.n. Z.W.-Afrika.

Gedurende mijn ongeveer driejarig verblijf in China's hoofdstad, had ik zooveel over Tsingtau, de hoofdstad van het Duitsche protectoraat „Kiautschou" gehoord, dat het immer mijn wensch was om met eigen oog te aanschouwen wat de Duitscher daar in zoo korten tijd had gewrocht en koos ik daarom mijn vertrek uit China zóó, dat ik, van uit de havenplaats Tientsin, kon reizen met een der stoomers van de Hamburg-Amerikalijn, welke eenige uren oponthoud heeft in die plaats.

Hoe zegende ik het toeval, dat de machine van dit schip defect deed worden, juist voor die stad, waardoor het oponthoud van eenige uren eenige dagen werd.

Geen oogenblik heb ik er spijt van gehad, dat ik door dit oponthoud de aansluitende boot, waarmede ik uit Shanghai naar Singapore zou vertrekken, heb gemist, want wat was het daar mooi. Men heeft er bergen, bosch en zee vlak bij elkaar. Wel zijn de bosschen pas na de vestiging van den Duitscher daar aangelegd — vóór dien waren de kuststrook en de bergruggen kaal — thans bieden de met acacia's en pijnboomen

Chineesche Jonk.

beplante heuvelen den liefelijksten aanblik. Men vindt weinig in China's kuststreken zulk een weelde van groen; bijna overal is daar het landschap grauw en kaal.

Ik had aan boord gereisd met een hoogst ontwikkelden Chinees en toen wij Tsingtau's ruime haven binnen stoomden, waar tal van schepen hun natie-vlaggen vertoonden, hoorde ik, hoe een vloek hem van de lippen kwam. Ik stond slechts een paar passen van hem af, en ik verstond genoeg Chineesch om die verwensching te begrijpen; en ook begreep ik, door welk een gevoel die ingegeven was: „het schoonste heeft men ons weer afgenomen", stond op zijn gezicht te lezen. Hoe diep moet hij den hoon niet hebben gevoeld: een vreemde vlag te zien wapperen op een gebied, zoo onrechtmatig in bezit genomen! Zelden heb ik een Chinees, den zoon van een zoo impassibel ras, zóó ontroerd gezien.

Op welke wijze was Duitschland aan dit gebied gekomen?

't Is een gevolg geweest der roofpolitiek, door de groote mogendheden jaren lang tegen het Rijk van het Midden gevoerd. Ontnam in 1841, als gevolg van den zoo onrechtmatigen opium-oorlog, Engeland aan China niet Hongkong? Had Rusland, zonder eenige reden, Port-Arthur en Taliewan niet in bezit genomen? Had Frankrijk niet een groote strook gronds te Kuang-Chou-Wan geëischt, en had in dien tijd Engeland niet uitgevonden, dat het Wei-ha-wei niet meer missen kon?

De Duitsche Michel had in dien tijd ook eens uitgekeken, waar hij zijn plaatsje in de zon zou eischen.

De bekende aardrijkskundige en geoloog, Ferdinand Baron von Richthofen, die in het jaar 1869 een drietal maanden had gereisd door de aan de bocht van Kiautschou gelegen provincie Shantoeng, had toen reeds zijn regeering opmerkzaam gemaakt op het groote belang van die bocht voor den handel.

In het binnenland dier provincie vindt men de rijkste mineralen, terwijl, naar zijn oordeel, het graven van een goede haven, nabij de in die bocht gelegen stad Tsingtau, geen al te groote moeilijkheden zou opleveren. Over dit laatste punt bestond echter meeningsverschil. Om tot een oplossing te geraken, bezocht de Vice-Admiraal Von Tirpitz, die het Duitsche eskader in de Chineesche wateren commandeerde, de bocht zelf.

Ook deze was van oordeel, dat het maken van een haven aldaar zeer goed mogelijk was; ten overvloede echter verzocht hij aan de regeering om de voorlichting van een autoriteit op het gebied van havenbouw.

Deze kwam in het voorjaar van 1897 ter plaatse en ook diens oordeel luidde gunstig. Onmiddellijk daarop werden door de Duitsche regeering onderhandelingen met de Chineesche aangeknoopt over den aankoop van de baai.

Zooals te begrijpen is, wilde men van Chineeschen kant hierop niet ingaan. De Duitschers lieten echter hun voornemen niet varen, en waar zij het zoo begeerde land niet goedschiks konden krijgen, zonnen zij op middelen om het kwaadschiks te nemen.

Nog in datzelfde jaar deed zich een aanleiding daartoe voor, toen op 1 November drie Duitsche zendelingen, die in het dorp Chang-Chia-Chuang nabij Yen-choo-foe woonden, door een dertigtal fanatieke Chineezen bij nacht aangevallen en twee der priesters op laaghartige wijze werden vermoord.

Het vertoornde Duitschland eischte wraak uit naam van het beleedigde Christendom.

Onmiddellijk daarop bezette het Duitsche eskader onder admiraal Diederichs „Tsingtau", benevens de baai van Kiautschou en eischte, als genoegdoening, dit gebied, dat bij verdrag van Maart 1898 aan Duitschland voor den tijd van 99 jaar als protectoraat werd afgestaan. Hiermede nog niet tevreden, werd den Chineezen de toestemming afgedwongen, dat, in een zone van 50 KM. rond het afgestane district, China niets mocht ondernemen zonder de goedkeuring van Duitschland. Daarenboven moesten de Chineezen het monopolie afstaan over alle voorname spoorlijnen en mijnen in de provincie Shantoeng. Ten slotte, om misrekening te voorkomen, werd van Duitsche zijde bepaald, dat, mocht in dit tijdsverloop van 99 jaar, het afgestane gebied den tijdelijken meester niet bevallen, het dan door de Duitschers zou kunnen worden ingeruild tegen een ander gebied, terwijl al de reeds door hen gemaakte kosten door den eigenaar zouden moeten worden vergoed.

Het Kiautchou-district ontleent zijn naam aan de stad van dien naam, gelegen in de Chineesche provincie Shantoeng; Kiau beteekent: rivier, en Chou: district.

De eenige en tevens hoofd-stad van dat gebied is Tsingtau: Groeneiland. In vroeger tijden droeg het daartegenover gelegen Arkona-eiland dien naam. Tsingtau was, vóór haar opkomst, een plaatsje van zeer weinig belang, zonder historie. Ten tijde van Keizer Chien Lung (1736—1795) bevond er zich een bijkantoor van het douanestation te Kiautschou. In 1891 werd het door de Chineezen eenigszins versterkt en bekwam het een garnizoen. De barakken dezer troepen zijn later bij de inbezitneming door Duitsche troepen, door deze bezet. Zoo spoedig mogelijk zijn er voor de infanteristen en artilleristen van het Duitsche See-Bataljon ruime, luchtige kazernen gebouwd, waarin thans de soldaten uit het land van de Rijzende Zon hun intrek hebben genomen.

Mij zou het zeer verwonderen, als aan deze laatsten, niettegenstaande de Japansche regeering bij de inbezitname aan de Chineesche heeft verklaard, onder nader overeen te komen voorwaarden, wellicht genegen te zijn, dit gebied wederom aan den eigenaar terug te geven, wel ooit bevel tot ontruiming zal worden gegeven vooral daar de Japaneezen thans zoo goed in de gelegenheid zijn om te zien, dat broeder Michel zich in der tijd, bij de keuze van het land, geenszins had vergist.

Kiautschou, evenals de gansche provincie Shantoeng, behoort op mineraal gebied tot de rijkste streken van het land. In groote hoeveelheden wordt er steenkool en ijzererts gevonden, goud en diamant komen voor: 15 K.M. zuid van Ichou-foe tot aan Tan-Cheng, zoo ook op de linkeroever van de Iho; lood treft men zuidwest van Wei-Hsien (Hsien-stad), mica te Chou-cheng, terwijl er zilver, koper, marmer, tin, kwikzilver, zwavel, asbest nog in ruime mate voorkomen.

Hoewel de Duitschers zoo spoedig mogelijk met de ontginning der mijnen zijn begonnen, ligt 'n groot deel nog braak, wat v.n. door gebrek aan de noodige werkkrachten veroorzaakt is geworden. Dit nu is voor den Japanees, die voorloopig in alle aan Duitschland toegekende rechten is getreden, geen bezwaar, want hij kan goede en goedkoope arbeidskrachten te over importeeren uit eigen land. Of de Chineezen hiermede ingenomen zullen zijn, valt zeer te betwijfelen, vooral omdat de houding van den overheerschenden gelen broeder, tegenover zijn rasgenoot uit het land van het Midden, van een zekere aanmatiging niet vrij te pleiten is. Toch ligt het voor de hand, dat men hier een uitweg zal zoeken voor de overbevolking, in het eigen land heerschend. De kolenmijnen zijn er o. a. zóó rijk, dat bij de meesten de kool aan de oppervlakte van de aarde grenst en door de Chineezen als brandstof wordt gebruikt. De ontginning ervan bevond zich destijds in handen van twee groote mijn-compagnieën, de Shantoeng mine-comp. en de German society for mining and industrial pursuits in foreign parts, welke beide gezelschappen hun hoofdzetel hadden in Tsingtau. De eerste bewoog zich v.n. op kool- en ijzergebied, de laatste hield zich bezig met goudwasschen en het winnen van lood en mica.

In den aanvang der vestiging viel het den Duitschers moeilijk, om de voor hunnen arbeid zoo noodige werkkrachten te vinden, want zij stonden bij de bevolking in geen goeden reuk. Hoe kon het ook anders! Langzamerhand begonnen de Chineezen echter zelf in te zien, aan welke zijde hun brood geboterd was. Bij hun arbeid ondervonden zij bescherming, zij liepen geen gevaar meer voor afpersing of knevelarij, en langzamerhand stroomden de kleine Chineezen, waaruit de zoo goedkoope werkkrachten voortkomen, toe. Het arbeidsveld der twee mijncompagnieën breidde zich ten gevolge daarvan dan ook meer en meer uit, totdat de oorlog er een eind aan maakte. Het lijdt echter geen twijfel of de Japaneezen zullen het door hunne voorgangers begonnen werk alreeds hebben voortgezet.

In den aanvang der Duitsche nederzetting waren de Chineezen verschrikt door het zuiver militaire karakter ervan. Toen was dat ook noodig; daarna heeft men echter ingezien, dat het meer een handelskolonie moest zijn. Bij het binnenvaren van de haven zag men dan ook geen dreigende kanonnen. Wel vond men er groote vestingwerken, die vertelden, wat ook is geschied, dat Duitschland zonder strijd dit punt zich niet meer zou laten ontrukken, maar deze waren zorgvuldig verborgen achter het door de Duitschers daar geplante hout. Bij de verdediging heeft dit het nadeel opgeleverd, dat juist de weelde van groen op die plaatsen, aan de aanvallers, die natuurlijk met deze omstandigheid bekend waren, de opstelling van het geschut ten deele heeft verraden.

De kazernes liggen ver buiten de stad, waarvan de bedoeling was, dat in de plaats zelf geen ratelend kanon of geen krijgsgeschreeuw de rust der goe-gemeente zou verstoren. De stad zelve ziet er vriendelijk uit. Nog nimmer zag ik in het Oosten zulk een reine en eene door haar reinheid en goed klimaat zoo gezonde stad.

De Europeesche zoowel als de Chineesche stad worden doorsneden door breede, witte straten, die doorgaan tot diep in het binnenland. Langs een dier hoofdwegen komt men aan het op een uur ongeveer buiten de stad, in het gebergte gelegen herstellingsoord, van waar men een prachtig uitzicht heeft over de zee. Ongeveer een goed half uur buiten de stad heeft men 'n prachtig badstrand, waar in den zomer niet alleen de inwoners van de plaats zelf zich vermaken, maar waar in gewone tijden ook vele personen uit andere oorden komen; want Tsingtau is nu een geliefkood uitspanningsoord,

Technische School voor Chineezen.

vooral ook, omdat men gewoon was in de hotels niet zulke hooge prijzen te vragen, als in de overige Chineesche plaatsen. Het bij de zee gelegen strandhotel was vooral zeer in trek.

Op weg van de stad naar het strand treft men o.a. aan de technische school voor Chineezen, welke voor eenige jaren met slechts enkele begonnen, bij het uitbreken der vijandelijkheden ongeveer 300 leerlingen telde. Het onderricht werd daar door de Duitschers en Chineezen gegeven, en omvatte de Duitsche en de Chineesche taal, zoowel practisch als theoretisch, van de verschillende handwerk- en landbouwbedrijven. Het goede onderwijs, dat hun kinderen daar genoten, heeft er veel toe bijgedragen, om bij den thans veel meer dan vroeger verlichten Chinees, een gevoel van dankbaarheid te wekken en hem te verzoenen met het toen heerschende systeem. Niet weinig droeg daartoe ook bij de goede orde, welke in de kolonie heerschte tijdens de revolutie, die van het aloude Keizerrijk een republiek heeft gemaakt.

Menig kapitaalkrachtige Chinees uit andere streken heeft in die dagen het oog gericht op deze goed bestuurde kolonie, waar voor den energieke het geld om zoo te zeggen voor het grijpen ligt.

Zeer gunstig is Tsingtau voor den handel gelegen. Het vormt als het ware het middelpunt tusschen de havens Shangkai, Nagasaki en Chemulpo, terwijl het van uit de Koreaansche, Japansche, zoowel als de overige Aziatische havens, gemakkelijk te bereiken is.

Vóór den oorlog gingen tusschen Shanghai en Tientsin elke 4 of 5 dagen schepen van de Hamburg-Amerikalijn, die ook Tsingtau aandeden. Van eerstgenoemde plaats is het op ongeveer 1½ dag stoomens gelegen, van laatstgenoemde ongeveer 3 dagen.

Een Japansche lijn vaart thans op dit traject.

Wil men van uit Europa Tsingtau bezoeken, dan is den wel veel langeren, maar daarentegen veel belangwekkender zeeweg te verkiezen boven den Trans-Siberischen spoorweg, waarmede die reis voor het grootste deel ook is te doen. Met dien spoorweg kan men n.l. tot Dalny gaan, van waaruit men per stoomer in ongeveer 1½ etmaal Tsingtau kan bereiken. Die plaats is door een 74-K.M. lange spoorbaan verbonden met Kiautschou, en deze spoorlijn gaat door een aan Europeanen bijna onbekend gebied, dat een geschiedenis heeft van duizenden jaren, en waar men tempels en oudheden aantreft, die stammen uit het grijze verleden, een dorado voor onderzoekingsreizigers, oudhedenverzamelaars, letterkundigen, photographen, maar bovenal voor hen, die nieuwe handelskanalen zoeken.

De inwoner van het land is voorkomend en vriendelijk, en de reizigers worden niet overvraagd, wat het reizen daar niet zoo kostbaar maakt.

Evenals in gansch China, is het voor- en najaar de geschiktste tijd om er te reizen, dan is het niet te warm en niet te koud. Die tijden zijn van begin April tot half Juni en van half September tot einde November. De hoogste in Tsingtau bekende temperatuur heerschte op 23 Juli 1899, 90.7° Fahrenheit, de laagste (2 Januari 1900) 12.2° Fahrenheit.

Door de aanwezigheid toen ter tijde van een groote menigte militairen, ongeveer 3000 man, geleek het leven op dat van een Duitsche garnizoensplaats, zonder echter het uitsluitend militair karakter te hebben, wat dergelijken plaatsen eigen is.

Geleerd door de ervaring in Duitsch-Oost en v.n. in Duitsch-West Afrika, waar juist, door te veel militair bestuur en te veel militair vertoon, de bevolking werd afgeschrikt, en men daardoor met veel tegenspoeden heeft te kampen gehad, heeft men in Kiautschou een andere, m.i. beter tactiek gevolgd.

Wel zijn onmiddellijk na de in bezitname de noodige krachtige versterkingen aangelegd, maar deze werden zooveel mogelijk onttrokken aan het oog, opdat zij niet een dagelijks terugkeerende ergernis opleverden voor den oorspronkelijken bezitter van het land.

Zoodra het daarenboven maar eenigszins mogelijk was, heeft men toen het militair bestuur op den achtergrond geschoven, en is het civiel bestuur begonnen met pacificatie-maatregelen te nemen, waardoor men ernstig getracht heeft de bevolking voor zich te winnen, niet alleen door het verheffen van het zedelijk peil, maar ook door het vermeerderen van de inkomstbronnen, een meerdere welvaart te brengen onder de bevolking.

Daarenboven stelde de Duitsche regeering destijds aan alle civiele, zoowel als aan militaire ambtenaren in die streek den eisch, dat zij zich zoo spoedig mogelijk op de hoogte moesten stellen van 's lands taal, wat door af te leggen examens moest blijken.

Ontegenzeggelijk was het aan het Duitsche Bestuur gelukt den toestand der bevolking aldaar zeer te verbeteren, en daar de Germaansche ijzeren vuist met een fluweelen handschoen was bedekt, was de Chinees daar meer en meer met den toestand vertrouwd geraakt, en waag ik het ten zeerste te betwijfelen, of de inwoners dier streken de plaats gehad hebbende bestuurswisseling niet met leede oogen zullen aanzien. Daarenboven moet men niet vergeten, dat de Japanees het zeker niet noodig zal vinden, even veel consideratie te gebruiken als zijn voorganger.

Wanneer men daarbij nog in aanmerking neemt het tusschen beide Aziatische volken bestaande antagonisme, dan valt het mijns inziens niet moeilijk te raden, dat, waar men aldaar blijkbaar toch een vreemden meester moet hebben, wien van beiden men de voorkeur zou geven.

'S-Gravenhage, 23 September 1916,

J. VAN HAAFTEN,
Oud-Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

Aanteekeningen op Industrieel gebied in Nederlandsch-Indië.

Wij mochten een overdruk ontvangen van de in het Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid geplaatste voordracht, voor die Maatschappij te Haarlem op 1 Juli 1916 gehouden door André Meeuwissen, die daarin de indrukken wilde weergeven, door hem bij het bezoeken van de voornaamste nijverheidscentra van onzen Indischen Archipel opgedaan.

Vol lof is hij daarin over den Chinees als zeer gewilde arbeidskracht. De Chineezen zijn o.a. de

mijnwerkers van Banka en Billiton en de tabaksarbeider op Sumatra's Oostkust. Zij zijn de werkkrachten, waarop de meeste groote ondernemingen steunen, ook op het gebied van handenarbeid zijn zij de andere werkkrachten de baas. Zoo arbeiden in de fabrieken der Tandjong-Priok-droogdok Maatschappij een zeker getal Chineezen in alle takken van dat groote bedrijf. In hoofdzaak kooplieden, met veel doorzicht en groote voortvarendheid, vormen zij den eigenlijken handeldrijvenden middenstand. „Niet genoeg", zegt Ref., „kan op de aanwezigheid van zulk een groot aantal, een belangrijke economische kracht ontwikkelende Chineezen gewezen worden. Zij zijn tevens groot-grondbezitters. Hier dient al dadelijk bijgevoegd, dat zij gaarne met de Europeanen zaken doen en dat wie eenmaal hun vertrouwen hebben, van hunne medewerking verzekerd zijn. De handteekening of het woord van een Chinees, ook al kent men hem geen groot bezit toe, is dikwijls van meer waarde dan dat van vele Europeanen, omdat doorgaans bij den Chinees, die zich in geregelde handelstransacties begeeft, meer de goede trouw voorzit, en hij bovendien, indien noodig, op meer steun van zijn *clan* kan rekenen dan menig Europeaan op dien zijner landgenooten, en dus geruster is op de resultaten zijner ondernemingen. Ook zijn de Chineezen de ambachtslieden van Indië. Meubelen, zeep en reukwerken, Inlandsche drukwerken, enz., behooren tot hunne specialiteit, waarmede duizenden hunner stamgenooten een rijk bestaan hebben. Ik bezocht op Java groote Chineesche meubelfabrieken, die geheel met electrische drijfkracht ingericht, keur van Europeesche meubelen, nagenoeg alle van het bekende, solide Djatihout vervaardigd, afleveren."

Over den Inlander, in het bijzonder den Maleier, is hij minder goed te spreken; echter acht hij het een dure plicht om den Inlander op te voeden en te onderwijzen. En met voldoening kan er op gewezen, dat Inlandsche lagere- en ambachtsscholen allerwege worden opgericht en goede resultaten geven. Ref. nam groote tevredenheid waar over de kennis en ontwikkeling der leerlingen, bij de chefs, onder wie zulke ambachtslieden komen werken.

Overigens klaagt hij er over, dat al te weinig ontwikkelde Hollanders zich geroepen gevoelen, om in Indië hunne talenten te ontplooien. „Zou", zoo vraagt hij, „de bloeiende handel der Chineezen, die zich over geheel Indië als een net uitstrekt, mogelijk geweest zijn wanneer zich tijdig Hollandsch kapitaal en Hollandsche arbeidskracht op dit terrein vereenigd hadden? Waar het in den geweldigen strijd der natiën, hetzij in vrede, hetzij in oorlog, gaat om den voorrang op handel- en nijverheidsgebied, hadden wij althans kunnen zorgen, in onze eigen koloniën een voorsprong te hebben met eigen Hollandsche waren."

Voor een leger van jonge Hollandsche kooplieden en technici". vervolgt hij. „was en is er plaats en een ieder kan in Insulinde naar de mate zijner ontwikkeling een ruim bestaan vinden. De vele Chineesche kapitalen, die thans niet alleen in Chineesche, maar ook in Hollandsche ondernemingen steken, hadden grootendeels Hollandsch kapitaal kunnen zijn; de honderdduizenden Chineezen, die in handel en industrie in onze koloniën zich opwerken, konden — althans gedeeltelijk — Hollander zijn."

En verder: „Hoeveel vreemdelingen halen den Hollander niet de beste hapjes voor den mond weg! Hoeveel importhuizen zijn niet in handen van vreemdelingen! Worden niet een groot gedeelte van de Hollandsche nijverheidsproducten ingevoerd en geplaatst door vreemde importhuizen, die op gemakkelijke wijze de Hollandsche artikelen over boord kunnen werpen, wanneer zij met dezelfde artikelen uit andere landen meer voordeel kunnen behalen? Het groote gevaar van het debiet uitsluitend in handen te leggen van den importeur, waardoor de weg tot verkoop in Indië plotseling kan worden afgesneden, heeft menig Hollandsch Industrieel ondervonden. En het is uitsluitend daaraan toe te schrijven, dat, om een der belangrijkste Hollandsche nijverheidsproducten: de conserven, te noemen, thans de Fransche en, hoewel nog in mindere mate, de Australische conserven sterk op den voorgrond treden. Degenen der Hollandsche nijveren, die inzien, dat het zaak is, hunne waren in Indië zoo mogelijk zelf in handen der verbruikers te brengen, die daartoe filialen vestigen, of Indië laten bereizen, zullen, ik ken hiervan menig voorbeeld, daarbij wel varen. Immers, ieder industrieel weet toch zelf wat de voordeelen zijn, aan zijn fabrikaat verbonden; hij kent de beste wijze, althans dient die te kennen, om deze aan de verbruikers bekend te maken. Dit zal door de belanghebbenden zelven beter geschieden dan door de Importeurs, die uit den aard der zaak van de door hen ingevoerde artikelen niet steeds op de hoogte zijn en dus tegenover de concurrentie slechts een zwakke verdediging voeren. Ik ga, wat mijn indruk betreft, nog verder: van menige Hollandsche Industrie is het debiet in Indië zóó groot, dat, mits alle factoren, voor de vestiging dier Industrie noodig, samenwerken, het bedrijf gemakkelijk naar Indië kan worden overgebracht."

Men is gewoon, zijn waren te zenden naar onze koloniën en met een schrik wordt men wakker geschud als men bemerkt, dat de Importeur, van wien men in deze veelal afhangt, een concurrent gaat vertegenwoordigen, of dat buitenlandsche concurrentie u verdringt.

Ref. noemt ten slotte eenige industrieën, voor welke in Indië een min of meer ruim veld open ligt, behalve dat het ook voor Nederland van belang kan zijn, daaraan meer aandacht te wijden. O.a. zegt hij, dat ongetwijfeld op het terrein der metaalbewerking in den meest uitgebreiden zin, voor onze nijverheid nog heel wat te verrichten valt. 't Zij dan in Holland, hetzij dan in Indië zelf. Immers, is niet een groot deel der suikerfabrieken in Indië, zoowel als in Holland, ingericht door Duitsche machinefabrieken, en zou thans niet beter dan ooit te voren het tijdstip daar zijn, waarin onze vaderlandsche machine-industrie zich een groot gedeelte van dit terrein kon veroveren? Hoe onnoemelijk veel landbouwwerktuigen behoeft onze Indische landbouw niet? Hoeveel patjols, sikkels, ploegen, zaai- en snijmachines zijn er niet in steeds aangroeiende hoeveelheid noodig; weinig of niets daarvan wordt nog in Indië of Nederland vervaardigd, doch door de groote importhuizen voorheen van Duitschland, thans van Japan en Amerika ingevoerd. Zou onze Hollandsche metaalindustrie, wetende dat er steeds meerdere hoeveelheden landbouwwerktuigen, voornamelijk uit den vreemde in Indië ingevoerd worden, niet overwegen of zij niet een grooter gedeelte van dit enorme debiet tot zich trekken kon?"

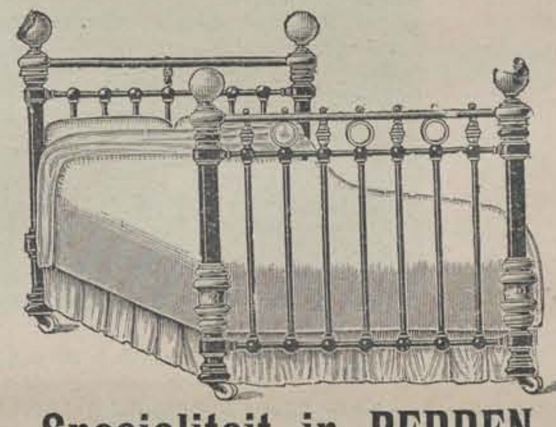
De vraag rijst o.m. „of, waar zooveel rubber in ruwen toestand uit Ned.-Indië gaat om daarin weer in groote, elders verwerkte, hoeveelheden terug te keeren, er in onze koloniën geen kans is voor fabrieken van gummi-artikelen en autobanden en of daarnaast een automobielfabriek, waar 't gebruik van deze voertuigen zoozeer toeneemt, niet op haar plaats zou zijn? Om cijfers te noemen, werden in 1914 in Ned.-Indië ingevoerd 1237 automobielen, 30194 rijwielen, te zamen ter invoerwaarde van bijna 6.5 millioen gulden. Voorts voor een (fiscaal geschat) invoerbedrag van *f* 373000 aan auto-onderdeelen en *f* 2.408.128 banden. De invoerwaarde in Ned.-Indië van auto's, fietsen, gummibanden en onderdeelen te zamen bedroeg dus in 1914 ruim 9 millioen gulden. Mij dunkt, sprekende cijfers voor nieuwe ondernemingen. Toch was reeds in 't begin van dit jaar, zooals ik heb waargenomen, een kleine fabriek van gummi-artikelen in aanbouw te Bandoeng, opgericht door de bekende industrieelen Bosscha te Bandoeng en Merens te Haarlem. Moge deze nieuwe industrie op Indischen bodem zich snel en gunstig ontwikkelen en door anderen van dien aard gevolgd worden!"

De heer Meeuwissen wijst er verder op, dat voor de vervaardiging van aardewerk, voor de tegelindustrie, voor de glas- en glaswerkindustrie, de azijnfabricatie, de grondstoffen in Indië in voldoende mate worden aangetroffen. En hij eindigt zijne beschouwingen met de aanwijzing, dat uitzending van vele bekwame en ijverige jongelieden, die de taak begrijpen, welke op hen rust, een dringende eisch is, en dat hij aan vele industrieelen in Nederland den raad zou willen geven: gaat zelf eens naar Indië en tracht zelf aldaar te organiseeren en te bereiken wat ge tot dusver op wat al te gemakkelijke wijze aan exporteurs en importeurs overliet.

In de boven besproken voordracht is de plaats, welke de nijverheid in de Inlandsche maatschappij inneemt of zal gaan innemen, voorshands van ondergeschikt belang geacht. De belangen van de Nederlandsche nijverheid stonden den spreker in de eerste plaats voor oogen. Daartegenover mag herinnerd worden aan den avond van 29 April van dit jaar, toen de directeur van het departement van landbouw in N.-I., Dr. H. J. Lovink, voor de leden der vereeniging *Oost en West* een en ander mededeelde van de denkbeelden der regeering met betrekking tot de aanmoediging van de nijverheid bij den Inlander, en hij verschillende maatregelen noemde, die de regeering te dezen aanzien in overweging had en ten deele reeds uitgevoerd, betreffende aanvankelijk het kant- en vlechtwerk, het pannen- en pottenbakkersbedrijf, de cassave- en oliebewerking. Naast de reeds verstrekte practische voorlichting, had zij de behoefte erkend aan het geven van meer wetenschappelijke technische voorlichting, en daarom een jong Europeesch technoloog-scheikundige als z.g. nijverheidsconsulent aangesteld. [1]) Deze, de heer L. Utermark, is vooraf in de gelegenheid gesteld reizen te doen ter verrijking van zijne kennis door onderzoekingen en opnemingen in verschillende nijverheidsdistricten van Europa.

Hoezeer overigens de ontwikkeling van de nijverheid in Indië in het algemeen de Regeering ter harte gaat, is ook gebleken door de benoeming in 1915 van eene commissie, die een onderzoek heeft in te stellen naar de mogelijkheid tot het in het leven roepen van nieuwe takken van fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, voornamelijk ter verwerking van in Indië aanwezige grondstoffen, en voorts door de zending van het Eerste Kamerlid, H. H. van Kol naar Japan, met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar den staat van ontwikkeling van de nijverheid aldaar en naar hetgeen daar te lande is

1) Verg. „Het Koloniaal Weekblad" van 4 Mei 1916 No. 18: De Inlandsche nijverheid in Ned.-Indië.

verricht om die nijverheid te bevorderen en tot ontwikkeling te brengen. Aan laatstbedoelde opdracht hebben wij thans te danken de openbaarmaking van het in twee deelen verschenen lijvig rapport van den heer van Kol: *De ontwikkeling der Groot-Industrie in Japan.*

bedrijfsuitgaven ƒ 2.324.000 hooger geraamd en de ontvangsten ƒ 1.060.000 hooger, waardoor het slot ƒ 1.264.000 ongunstiger is, n.l. voor 1917 een verlies van ƒ 1.124.000 tegenover een geraamd overschot voor 1916 van ƒ 140.000, hetwelk echter, gelijk hiervoren reeds is aangeteekend, vermoedelijk zal verkeeren in een verlies van ƒ 1.180.000

Samenwerking van Europeanen en Inlanders in het Patholigisch Laboratorium te Medan.
(Uit „Omgang met Inlanders", door J. C. van Eerde).

Bovenstaand kiekje werd ons welwillend afgestaan door *Neerlandia*, het orgaan van het *Alg. Ned. Verbond*. In het Sept.-nummer wijdde de hr. *Th. G. G. Valette* zeer waardeerende woorden aan de vier onder bovenstaanden titel uitgegeven voordrachten van den Dir. der Afd. Volkenkunde van het *Kol. Instituut*, waarvan ook wij den tweeden, in 1915 uitgekomen, druk met ingenomenheid begroetten.

De heer V besluit zijn artikel met de volgende woorden:

> Ten slotte keert Van Eerde terug tot de in den aanvang gedane vraag: hoe kan de saamhoorigheid, de verdraagzaamheid, de onderlinge waardeering tusschen Nederlander en Inlander bevorderd worden?
>
> „Welk antwoord vonden wij op die vraag? Een heel eenvoudig antwoord. Slechts één ding is noodig: een juist oordeel omtrent hen, met wie wij samenwerken." (blz. 176).
>
> Van Eerde heeft zonder twijfel allen met Inlanders in aanraking komende Europeanen in de eerste plaats, maar verder ook allen, die hoewel in Europa verblijvende, belangstellen in onze koloniën, een grooten dienst bewezen met zijne vier voordrachten en aan het Instituut komt alle lof toe deze voordrachten in aangenamen vorm en versierd met enkele fraaie platen, onder het bereik van zeer velen te hebben gebracht. Mogen deze voordrachten nog menigen nieuwen druk beleven en de volgende nummers van de Afdeeling Volkenkunde even belangrijk zijn als dit eerste nummer!

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Volgens de jongste berichten heerschte half Aug. jl. te Batavia nog altijd de cholera. Het rapport van 18 Aug. luidt:

1 nieuw geval bij een Europeaan.

Er zijn onder behandeling: 2 Europeanen en 1 Chinees.

Een mislukte overval.

In den nacht van 9 op 10 Aug. trachtte een bende het marschbivak bij Seroela in de onderafdeeling Takengön, in Atjeh, binnen te dringen, aldus wordt aan de „Loc." geseind.

Licht gewond werden daarbij de Europeesche sergeant Otten en twee inlandsche minderen.

De bende liet blanke wapens en twee dooden in onze handen.

Het Indisch ontwerp.

Hierin komen de volgende bijzonderheden voor, zoo schrijft het Bat. Nieuwsblad:

Belastingen. Hooger zijn geraamd:

accijnzen	ƒ 400.000
personeele belasting	„ 130.000
inkomstenbelasting	„ 1.170.000
tijdelijke suikerbelasting	„ 4.000.000
verponding	„ 100.000
recht van openbare verkoopingen	„ 95.000
slachtbelastingen	„ 112.000
bedrijfsbelasting	„ 1.300.000
hoofdgeld	„ 221.000
landelijke inkomsten	„ 315.000
Lager zijn geraamd:	
zegelrecht	„ 173.000
bijzondere belastingen	„ 124.000

Monopolies. Het overschot is hooger geraamd voor:

pandhuizen	ƒ 1.487.000
zout	„ 487.000
en lager voor:	
opium	„ 167.000

Voor de pandhuizen zijn de inkomsten ƒ 1.422.000 hooger en de uitgaven ƒ 65.000 lager geraamd.

Voor zout zijn de ontvangsten en uitgaven hooger geraamd onderscheidenlijk ƒ 1.072.000 en ƒ 585.000.

De ontvangsten van opium-verkoop zijn ƒ 1.000.000 lager, de kosten ƒ 868.000 lager geraamd.

Producten. Het overschot is hooger geraamd voor:

kina	ƒ 167.000
steenkolen	„ 768.000
caoutchouc	„ 190.000
boschwezen	„ 227.000
doch lager voor:	
koffie	ƒ 144.000

Bedrijven. Het overschot is voor de spoor- en tramwegen ƒ 321.000 hooger geraamd, door eene stijging van de ontvangsten van ƒ 2.519.000, waartegenover een toeneming van de bedrijfsuitgaven van ƒ 2.198.000 staat.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst zijn de

Allerlei ontvangsten. Hooger zijn geraamd:

afstand van grond	ƒ 67.000
haveninkomsten	„ 1.632.000

Indië weerbaar.

Naar de O. I. bladen melden, hebben de Amboineesche en Menadoneesche vereenigingen te Batavia besloten, zich bij de actie van het comité „Indië Weerbaar" aan te sluiten en „en massa" deel te nemen aan de groote vergadering in het Decapark op Donderdag 31 Augustus a.s.

Voorts vernemen we, dat verschillende sportclubs te Batavia besloten hebben, gezamenlijk in optocht de stad door en zoo naar de vergadering te trekken.

Ook de leerlingen van de hoogste klasse van Gymnasium, K.W.S. etc. zullen een bescheiden plaatsje op het meeting-terrein innemen. Zij, de spes patriae, zullen er waarschijnlijk het eerste aan toe zijn, met hun eigen persoon het denkbeeld van een weerbaar Indië tot werkelijkheid te helpen maken. Eenige inlandsche vereenigingen zijn doende onder hunne leden propaganda te maken voor aansluiting. Ook uit andere plaatsen bereikten het comité adhaesie-betuigingen en toezeggingen, de vergadering op 31 Aug. te komen bijwonen.

Kinderpolikliniek.

Het Leger des Heils zet zijn goed en vruchtbaar, in N.-Indië met succes bekroond werk, met krachtige hand voort. Thans wordt vermeld dat de stichting van de verloskundige kliniek op Tambakbajan, waar inlandsche moeders en behoeftige Europeesche vrouwen bij bevalling geholpen worden, is uitgebreid met een kinderpolikliniek, blijkgevend hoe het met de kleine middelen en beperkte ruimten heeft gewoekerd, om iets tot stand te brengen, zóó volledig en doelmatig, als het mogelijk was. 19 Augustus had met eenig ceremonieel de opening door kolonel De Groot plaats onder buitengewoon groote belangstelling van inlandsche zijde. Raden Priodipoer vertolkte de woorden van kolonel De Groot en vroeg den aanwezigen, of zij naar hun kampongs en dessa's wilden gaan vertellen, wat zij gezien hadden en hoeveel hier voor de verpleging van het inlandsche kind wordt gedaan.

Gemeentelijke actie die navolging verdient.

De „Loc." geeft een drietal berichten, die aantoonen, dat men in Semarang tenminste wat doet voor de gemeentelijke verzorging.

Over het Sompok-plan — plan om in het Z. Oosten goedkoope woningen te bouwen — lezen we:

De Sompok-bevolking gevoelt er over het algemeen weinig voor om van gemeentewege hun bezitrechten te laten afkoopen. Met een der bezitters, Kartorono, is thans accoord verkregen. Hij staat zijn Sompokterrein (6480 bouw) af en krijgt er 7322 bouw grond aan Pandean Lamper voor terug, maar dan op zijn verzoek onder bepaling, dat de gemeente van al hare aanspraken op dien grond afziet.

Aan den gemeenteraad wordt voorgesteld een waterdichte deklaag op Peterongan aan te brengen. De kosten worden op ongeveer ƒ 18.000 geraamd. Eerst zal echter de nog onderhanden zijnde wegverbetering

moeten worden afgemaakt en daarna nog de wegen Krangan en Depok.

Op voorstel van het lid der technische commissie Atmodirono zal er tegelijk met het aanbrengen van een waterdichte deklaag op den Karreweg een trottoir langs dien weg moeten worden aangelegd. Kosten ƒ 10.400.

Kom daar eens om op Batavia! Zoo roept het „Bat. Nieuwsbl." uit.

Kunst-instituut.

Er bestaan plannen, te Soerabaja een Instituut voor Vocale-, Dramatische-, Instrumentale- en Decoratieve Kunst op te richten. Opgericht door jonge, wilskrachtige, idealistische menschen, verdient het streven zeker waardeering van allen, die artistiek voelen en willen medewerken aan het beperken van het materialisme in Indië. Zoo schrijft het Bat. Nieuwsblad.

Voor de volgende vakken deden onderstaande leerkrachten toezegging, tot de school toe te treden:

Koren, orkestoef., ensemblespel: Mario Paci te Soerabaja;

Solozang, hyg. spreken: Mej. Berti Stokhuyzen;

Declamatie—hyg. spreken: Berta van Helsdingen—Schoevers;

Rythmische gymnastiek—plastiek—Dalcrose dansen: Mej. Bertie Stokhuyzen;

Nederlandsche letterkunde: de heer Willemsen;

Etude littérature française (poësie-theâtre): Md. M. Godefroy;

Costuumleer—decoratieve kunst: Mej. J. de Brey;

Kinderkoor: Mej. Bertie Stokhuyzen.

Een geschikt huis is al gehuurd.

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie.

Het volgende werd ons ter plaatsing toegezonden:

(Door een noodlottige vergissing eerst thans in plaats van verleden week geplaatst).

„Andermaal richt de H.H.Z.S. zich tot de Zendingsvrienden om hen op te wekken ook gedurende den komenden winter aan het werk der Zending hun belangstelling te geven.

De H. H. Z. S. organiseerde voor dat doel een gesten wordt een toegangsprijs gevraagd. Bij het uitgaan ontvangt men echter gelegenheid in de collecte bij te dragen voor de bestrijding der onkosten en voor het werk der Zending.

Behalve voor bovengenoemde Zendingssamenkomsten wekt de H.H.Z.S. ook met aandrang op tot het deelnemen aan Zendingsstudiekringen.

De laatste winters hebben zich enkele dezer kringen in Den Haag gevormd, die een der daartoe door den Zendingsstudie-Raad uitgegeven Handboek in onderlinge bespreking namen. Wie nader op de hoogte wil komen van het doel en het werken dezer kringen, waarvan reeds veel zegen is uitgegaan, vrage bij den Secretaris van den H.H.Z.S. (adres enz. hieronder) de gratis-brochure Zendingssudie, uitgeschreven door Secretaris van den Z.S.R.

Daarin wordt men uitvoerig ingelicht over doel en werkwijze van Zendingsstudiekringen en vindt men ook titel, prijs enz. van de Handboeken, welke het Heidendom, den Islam en de Zending in Oost- en in West-Indië op aantrekkelijke wijze behandelen. De boeken zijn bij iederen boekhandelaar, alsmede bij den Secretaris te verkrijgen en leenen zich mede zeer voor geschenk of voor persoonlijke studie.

Wie aan een kring wil deelnemen, stelle zich met den Secretaris in verbinding, die gaarne alle gewenschte inlichtingen verstrekken zal.

De reeks Zendingsbijeenkomsten voor Jongeren, welke vorig jaar in verschillende wijken der stad werden georganiseerd, worden ook thans voortgezet onder leiding van enkele Zendingsvrienden, die zich daaraan belangeloos wijden.

Voor jongens en meisjes bestaat alle gelegenheid tot aansluiting. Ook hiervoor zijn inlichtingen te bekomen bij den Secretaris.

Verre van dien, dat het nu geen tijd zou zijn ons met de Zending bezig te houden, eischen de tegenwoordige omstandigheden, dat wij ons juist nu meer dan ooit in de Zending inleven.

Op het onlangs alhier gehouden Eerste Congres voor Koloniaal Onderwijs is o.a. erkend dat de Zending een gewichtig aandeel heeft in de Opvoeding, ook op geestelijk gebied, van de bevolking van onze Bezittingen in Oost- en West. Laten wij ons dit feit niet

Straat in de benedenstad van Batavia.

heele reeks van samenkomsten, deels 's middags, deels 's avonds te houden, waar zendelingen en zendingszusters op boeiende wijze mededeelingen zullen doen uit den schat hunner ervaringen op het verre Zendingsveld.

Mevrouw Hofman—Stolk heeft op 19 dezer in de „Fransche Kerk" een voordracht gehouden over „I n e i M a s è k a" (de vrouw van het bekende Christen-stamhoofd Papa i Woente), welke zeer belangwekkend was.

In de tweede avondbijeenkomst, in hetzelfde kerkgebouw, hoopt op te treden Zendeling J. N. Bieger, welke een reeks van jaren op het eiland Nias pioniers-arbeid verrichtte. Zijn voordracht in den winter van 1915—1916 in de kerkzaal van het Diakonessenhuis alhier over: „Siror-Sihono" heeft op de toen aanwezigen een diepen indruk gemaakt. De H. H. Z. S. twijfelt niet of het nieuwe onderwerp: „Boeloe-ana'a, de dochter van den Koppensneller" zal zeer de moeite waard zijn.

De sprekers voor de middagsamenkomsten vertegenwoordigen het werk van allerlei uitzendende lichamen. Naast Oost-Indië komt ook West-Indië aan het woord.

Het is juist het streven van den H. H. Z. S. om het werk der Zending zoo breed mogelijk te laten zien en de gemeente in staat te stellen, geleidelijk een zoo volledig mogelijk beeld te ontvangen van de velerlei vertakkingen van den Zendingsarbeid.

De H. H. Z. S. hoopt, dat een flinke opkomst in het nieuwe Clubhuis van veel belangstelling blijk zal geven.

Het z.g. Clubhuis werd n.l. van Mauritskade 55 verplaatst naar Van Speijkstraat 153—157. Hir is een keurig ingerichte, zeer geriefelijke vergader-gelegenheid op den beganen grond, waar een 140-tal personen gemakkelijk kunnen samenkomen. De zaal heeft helder licht en is goed geventileerd.

Op 25 Oct. e.k. ten 3 ure n.m. zal Mej. Zuster van G h e e l G i l d e m e e s t e r (Genootschap voor In- en Uitwendige Zending te Batavia) er een voordracht houden over „Het werk in de Achterbuurten van Batavia."

Twee middagsamenkomsten, die van Donderdag 7 December en van Woensdag 14 Maart 1917, zullen te half vier gehouden worden in de Kerkzaal van het Diaconessenhuis.

Voor geen der hierboven aangekondigde samenkomminder duidelijk voor oogen stellen en meer dan ooit onze verantwoordelijkheid daartegenover beseffen. Het treft bijv., dat nagenoeg alle Zendingsvereenigingen in ons Vaderland in de negen afgeloopen maanden belangrijk minder hebben ontvangen dan zij noodig hebben; minder ook dan in die zelfde maanden van 1915 werd ontvangen.

De Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie:

Ds. J. M. JALINK, Voorzitter.
A. J. C. VAN SETERS, Secretaris,
Javastraat 78 (Tel. 7019).
G. J. CRAMER, Penningmeester.
Jonkvr. H. B. DE LA BASSECOUR CAAN.
Mevr. de Wed. S. C. P. v. MUSSCHENBROEK-Moerman.
J. LENS, Hoofd der Moll-School.
A. OOSTERWIJK, Hoofd der Koningin-Wilhelmina-School.

Suriname.

„De nieuw benoemde Gouverneur, de heer S t a a l, heeft in de kolonie een goede pers", schreven wij in ons nummer van 5 October. Wij ontvingen nu ook het nummer van het blad „*Suriname*" van 29 Aug., waarin deze benoeming besproken wordt. Aan het uitvoerige artikel ontleenen wij het volgende:

........„De benoeming van den heer Staal tot Gouverneur is sympathiek aan allen, die den benoemde kennen en hem hier als Gouv.-Secretaris aan het werk hebben gezien.

De heer Staal was een hard werker, maar een man, die niet van veel omslag hield, hoewel hij op degelijk werk gesteld was. In zijn tijd was de Gouvernements Secretarie nog iets — zij was de zeef, waar door het werk der andere departementen ging. Als de rechterhand van Gouverneur Idenburg had de heer Staal toentertijd eenigszins de positie van ondergouverneur en...... hij reed zijn collega's, de depar-

tementshoofden, op de stang. Een krachtige wil heeft de heer Staal dan ook steeds aan den dag gelegd. Toch had hij geen autocratische neigingen en was hij er de man niet naar om zijn zin door te drijven, als hij van ongelijk overtuigd werd. Hij had ooren voor iedereen en was bereid zijn inzichten voor betere prijs te geven, al kwamen die van zijn ondergeschikten"......

......,,De heer Staal is een man van erkende bekwaamheid. Hierop zou alleen al kunnen wijzen het

Zeemuur van Georgetown (hoofdstad van Britsch Guiana), gebouwd door den Nederl. Ingenieur Jhr. Hora Siccama

feit, dat een bewindsman als de heer Idenburg zoowel toen hij hier op het Plein zetelde, als later op den Buitenzorgschen troon, den heer Staal steeds in de ambtelijk meest nauwe positie bij zich wilde hebben en deze daarna tot de betrekking van Secretaris-Generaal aan het departement van Koloniën, dus als eerste raadsman van den Minister, werd geroepen.

Hoe het nu zou zijn? Laten wij daarover niet spreken. Stof tot vergelijken van den tijd van den heer Staal met den huidigen is er anders te over.

Vermelden wij slechts dat chef en ondergeschikte elkaar hebben leeren waardeeren"......

,,In den persoonlijken omgang was de heer Staal een beminnelijk man, die door zijn hoffelijke en voorkomende manieren ieder dadelijk voor zich innam. Als gedelegeerde van den Gouverneur had hij de volle sympathie van alle leden der Staten wegens zijn tegemoetkomende houding, vrij van de arrogantie en laatdunkendheid, welke in den laatsten tijd zoo prikkelen.

De heer Staal heeft in zijn loopbaan rijke en veelzijdige ervaring van Koloniale Regeering opgedaan — zoowel van het standpunt van het Moederland uit — als in de koloniën zelve. Werkelijk, een betere leerschool voor het gouverneurschap kon niet gemaakt zijn. En te gelukkiger is de omstandigheid, dat de nieuw benoemde Gouverneur de zaken der kolonie zoo goed kent — een kennis welke hij in de alles overziende betrekking van Gouvernements-Secretaris ruimschoots kon opdoen — nu het stel hoofdambtenaren geleidelijk vernieuwd wordt en thans juist in twee zulke gewichtige betrekkingen als die van Procureur-Generaal en Administrateur van Financiën, nieuwe, aan de kolonie tot nog toe vreemde menschen optreden.

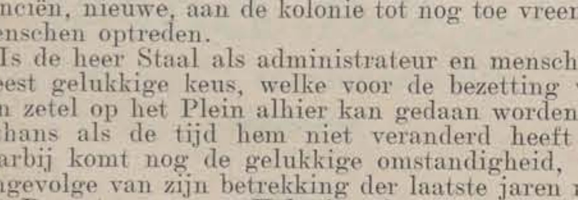
Is de heer Staal als administrateur en mensch de meest gelukkige keus, welke voor de bezetting van den zetel op het Plein alhier kan gedaan worden — althans als de tijd hem niet veranderd heeft — daarbij komt nog de gelukkige omstandigheid, dat tengevolge van zijn betrekking der laatste jaren met het Departement van Koloniën, hem van die zijde zeker niet de noodige medewerking zal ontbreken.

De vraag zou kunnen gedaan worden, of de heer Staal het initiatief zal blijken te bezitten, noodig om de kolonie uit haar verval op te heffen. Wij hebben alle reden dit te hopen, gezien den breeden blik in zaken, welke hij steeds toonde"......

Het blad eindigt zijne beschouwingen met dezen wensch:

,,Dat wij in den nieuwen Gouverneur onzen ouden Staal mogen terugkrijgen en hij zijn ambtenaren in de eerste plaats een goede staalkuur zal laten doormaken tot heil van de kolonie!"

Slechts één opmerking wenschen wij hier aan toe

Victoria Law Courts te Georgetown, gebouwd door den Nederl. Ingenieur Jhr. Hora Siccama.

te voegen: de heer Staal wachte zich er voor de Secretarie te herstellen tot ,,zeef". Niets verlamt het verantwoordelijkheidsgevoel der departementshoofden zoo zeer als de wetenschap, dat er zoo'n zeef staat tusschen hen en den Gouverneur. Wij herinneren ons den tijd, dat de departements-chefs elkaar spottend vroegen: ,,Onder welken secretarie-klerk of adjunct-commies dien jij?" Die toestand moet nooit terugkeeren. Hebben de departementshoofden de zeef noodig, dan deugen zij niet voor hunne betrekking en moeten zij voor anderen plaats maken.

* * *

Naar het Nederl. correspondentiebureau in Den Haag verneemt, moet er op aanstichting van den benoemden gouverneur van Suriname, den heer Staal, een commissie of syndicaat in wording zijn in het belang van de cultures in Suriname.

* * *

De heer *Fred. Oudschans Dentz* zendt ons een overdruk van een interessant artikel in ,,*De Navorscher*" , getiteld: ,,*Historische monumenten van Britsch Guyana*", waarop wij de aandacht onzer lezers vestigen.

* * *

Blijkens een advertentie in de *N. R. Ct.* is de heer *W. L. Loth*, oud-Gouvernements landmeter in Suriname, op 29 Sept. j.l. overleden. Wij stellen ons voor spoedig terug te komen op den levensloop van dezen merkwaardigen Surinamer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Javaansch ,,Vonklicht". *R. M. Soenokoesoemo* schrijft in *De Voorpost:* ,,De laatste belangrijke gebeurtenissen, voor ons van niet weinige beteekenis, waar het ,,vonklicht" nog niet opvalt, zijn zeker de volgende: 1e. *Het ontslag van den heer Darna Koesoema.* 2e. *Het vraagstuk van de Japanners als leden van Insulinde,* met als gevolg het drijven van de Indische pers om Tjipto, den recalcitrant, voor goed onschadelijk te maken.

Het is mogelijk, dat ik hiermee met de nachtschuit kom, maar de kwestie is van te ernstigen aard, dan dat wij haar zoo maar als vuurvliegje, dat slechts voor één nacht heeft te leven, konden beschouwen. Hoe het ook zij, *Darna Koesoema* is een Javaan, en men neme 't mij niet kwalijk, als ik bij het zoeken naar een verband tusschen zijn ontslag en zijn niet voldoend plichtsbesef, mijn Javaansche bril opzet en vooropstel, dat degenen, die *Darna* moeten beoordeelen, vóór alles toch Europeanen zijn. Dit zeg ik vooruit om mijn lezers voor te bereiden hier geen verwachtingen van mij te koesteren, die ten eene male onvereenigbaar zijn met de gevoelens van een slaaf. Inderdaad voel ik niet meer dan een slaaf en was dat niet het geval, dan zou ik wellicht een ,,eerlijker" standpunt kunnen innemen, maar een *slaaf* kan dat nu eenmaal niet; het gevoel van ,,slaaf zijn" bindt hem aan zijn medeslaven en speelt hem groote parten. Het ontslag nu van den heer *Darna Koesoema* wekt bij iederen Javaan wantrouwen tegenover de blanke werkgevers. Vraag nu niet naar het ,,waarom", het is zoo. Men krijgt daar den indruk van een meeningsverschil, niet tusschen een werkgever en een werkman, maar tusschen een overheerscher en een overheerschte, waarbij de eerste al dadelijk gebruik maakt van zijn macht en korte metten neemt, zonder zich verder rekenschap te geven van de oorzaken en eventueele gevolgen, die daaruit mochten voortvloeien, een daad dus, aan kortzichtige meesters eigen. Te vreemder en pijnlijker wordt nu de zaak, als men verder bedenkt, dat in ons geval de werkgever is een vereeniging van werknemers met aan het hoofd socialisten, mannen, die als hun allereerste plicht moeten rekenen: den armen steun te verleenen, hun ellende te lenigen, de scherpe contrasten tusschen het leven van den kapitalist en den arbeider te verzachten, doch *vooral het recht* van dezen laatste te doen eerbiedigen. En de eerste daad, die zij nu doen, is iemand op staanden voet ontslaan, zonder meer en zonder voor de *socialisten-idee* geldige redenen. Als Darna Koesoema zich vergreep aan hun grootsch idee, dan zouden zeer terecht geen verzachtende omstandigheden deze misgreep goed kunnen maken. Maar dit is het geval *niet*. Wat is dan Darna's fout geweest? Hij heeft de vereenigingsbelangen verwaarloosd, zooals het heet, door langer weg te blijven, dan zijn verlof hem toestond. Het doordrijven van één der vóóraanstaande mannen van de I.S.D.V. om Darna te ontslaan, alsof deze louter voor zijn pleizier langer is weg geweest, teekent het karakter van de vereeniging, die vóór alles toch weer Europeanen als leden telt en er dus geen genoegen mee mag nemen als een gewoon Javaan, zooals Darna er een is, haar voor den gek houdt. Deze gedachtegang moet toch zeker in het brein van bedoelden voorman hebben post gevat; anders is het ontslag van Darna niet te verklaren. Het is niet het langer wegblijven dan wel de lichte opvatting van zijn ambt, die ten slotte tot dat ontslag heeft geleid. Ofschoon moet worden erkend, dat deze zienswijze eenerzijds juist is, anderzijds heeft de vereeniging rekening te houden met de oorzaak van zijn langer wegblijven. En dàt deed zij niet. Met het ontslag van Darna is de eerste politieke fout begaan. De I.S.D.V. moet nu voortaan niet rekenen op medewerking van de zijde der Java-

nen. Wellicht denkt zij er anders over en meent, dat zij het ook alleen af kan, zonder de Javanen. Wel ja, waarom ook niet! Maar dan is de profetie niet gewaagd, dat vroeg of laat in Indië twee I.S.D.V. zullen worden geconstateerd met als leden twee verschillende categorieën van menschen: Europeanen en Javanen. De ongewilde anti-these ,,Oost-West", treedt hier weer op den voorgrond. Deze zal blijven bestaan, zoolang het Westen het Oosten niet wil begrijpen en niet wil inzien, dat een gewone mier, die zich ten volle van zijn bestaan bewust is, zich niet minder voelt dan andere dieren, menschen of goden. Voor zoo'n brutale zelferkenning van een dood gewone mier staat het Westen verbluft, omdat het zich tot gewoonte heeft gemaakt neer te zien op alles wat niet blank is en geen ,,intellect" heeft.

Tot zoover over Darna. Wat aangaat de campagne van de *Indische pers*. Het is teekenend, hoe de Indisch-Europeesche pers naar aanleiding van Tjipto's ,,coquetteeren" met de Japanners zich beijvert om dezen het zwijgen op te leggen, desnoods weer met gebruikmaking van exorbitante rechten. Men vreest blijkbaar zijn invloed. Laten wij in het midden, wat de drijfveeren zijn geweest, die Tjipto er toe hebben geleid om de Japanners als leden van Insulinde aan te bevelen. Deze daad is hem echter zóó zwaar aangerekend en als oer-gevaarlijk beschouwd, dat de pers zich genoodzaakt ziet de regeering hiertegen te moeten waarschuwen. Wie maar een weinig op de hoogte is van de politieke stroomingen in Indië onder de Inlanders op het oogenblik, zal — als hij een Javaan is — een glimlach van voldoening niet kunnen verbergen, hoe weinig complimenteus er over hem ook wordt gedacht. Immers Tjipto's actie als één met een zeer gevaarlijke strekking te gaan beschouwen, komt hierdoor: dat men van den ontwikkelden Javaan ook veronderstelt, dat deze weinig zelfstandigheid bezit en dus gemakkelijk zal worden beinvloed door de wilde actie van den ex-banneling. Het is geen vriendelijk compliment aan ons adres, maar toch zijn wij er blij om, omdat wij daar hebben geconstateerd, dat Tjipto door de Indische pers wordt gevreesd, één overwinning ten minste van onzen kant. Iedere Javaan, ook al is hij diens gebeten politieken tegenstander, ziet in Tjipto nog altijd den *Javaan*, en zal volgaarne verklaren, dat hij absoluut ongevaarlijk is. Hij heeft noch de intellectuels noch de massa achter zich. Doch elke *laffe* poging om hem onschadelijk te maken, beschouwt iedere Javaan als een misdadigheid.

Vreemd, als 't waar is. Het te Soerakarta verschijnende dagblad *Darmo Kondo* schrijft in zijn nummer van 7 Augustus j.l. over de ter Sumatra's Oostkust opgerichte vereeniging ,,*Indië Weerbaar*" het volgende: Volgens mededeeling van het dagblad *Oetoesan Hindia* heeft zich te Medan een comité gevormd ter oprichting van de vereeniging: ,,*Indië Weerbaar*", tot leuze voerende ,,*Je maintiendrai.*" Het comité stelt zich ten doel propaganda te maken voor het weerbaar maken van Indië tegen een inval van of een aanranding door een buitenlandschen vijand. Na de samenstelling van dit comité werd een telegram verzonden aan de Koningin-Moeder en een telegram aan den leger-commandant. Tijdens de vergadering ter samenstelling van het comité vroeg de assistent-resident een Japanner ter vergadering te komen, met het doel om hem te kennen te geven, dat de oprichting van de vereeniging niet tegen Japan was bedoeld (natuurlijk in verband met de juist tusschen Japan en Indië geopende handelsrelaties). Na deze uiteenzetting verzocht de vergadering bedoelden Japanner de vergadering te verlaten.

Kakoewatan Hindia. De *Medan Rajat*, een in de Lampongs (Tandjong Karang) verschijnend dagblad, vermeldt in zijn nummer van 5 Augustus j.l. onder bovenstaand hoofd, dat de scheepswerf te Fijenoord opdracht had gekregen, om vier onderzeebooten te bouwen tot verhooging der weerbaarheid van Ned.-Indië ter zee.

—**Onderwijs op Holl. Inl. scholen.** De *Pembrita Betawi* ontleent uit het *Bat. Nieuwsblad* het volgende over het verhandelde op de Semarangsche vergadering van *Mangoenhardjo:* De voorzitter stelde voor, aan de Regeering te verzoeken om de H.I.S. te doen aansluiten bij de M.U.L.O.-scholen en de H.B.S. en wel door middel van vervolgcursussen, welke tot het toelatingsexamen H.B.S. in de gelegenheid zouden stellen en ook tot het volgen van de lessen aan verder gaande onderwijsinrichtingen. De heer Tohar wees op de bepaling, dat kinderen, die twee maal in dezelfde klasse blijven zitten, van de school moeten worden verwijderd. Dit is niet billijk. Eerstens, omdat op de Europeesche lagere school zulk een bepaling niet bestaat; daar is een leeftijdsgrens gesteld; tweedens, omdat het voor een Javaansch kind zeer moeilijk is Nederlandsch te leeren. De heer *Soedjono* juichte den maatregel echter toe, want anders zouden geschikte leerlingen geen plaats kunnen krijgen. Het individueel belang moet wijken voor het algemeene. De heer *Sosrohadikoesoemo* vond de bepaling ook niet billijk, maar voorloopig moet er in berust worden, omdat er, wegens te weinig scholen, thans zoo'n groot plaatsgebrek is. De domme leerlingen moeten in dit overgangstijdperk dan maar plaats maken voor de pientere. Alleen wanneer alle gegadigden plaats kunnen krijgen, is de tijd gekomen om tegen dezen maatregel te ageeren. Besloten wordt: voorloopig in de bepaling te berusten. Op voorstel van den regent van Blora wordt besloten, bij de Regeering aan te dringen op opvoering van het onderwijs op de 2de klasse Inlandsche scholen.

Boedi Oetomo. In de *Pembrita Betawi* is de beschrijvingsbrief opgenomen voor de algemeene vergadering van *Boedi Oetomo* te Soerabaja. Met afwijzend praeadvies van het hoofdbestuur, komen daarop de volgende punten voor: *a. Instelling van leerplicht* (Tjilatjap). *b. Afschaffing van den voorrang van adellijke kinderen bij de toelating tot de H. I. scholen* (Tegal); en *c. Toekenning van een adellijken titel aan daarop geen recht hebbenden bij benoeming tot gouvernements beambte* (Bobotsari). In de *Oetoesan Hindia* is vermeld, wat de voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam* op deze Bondsvergadering te Soerabaja gezegd heeft, naar aanleiding van het bijeen roepen van het nationaal congres te Bandoeng. De bedoeling is: alle Inlanders te maken tot burgers van één Indischen Staat, onder ééne wetgeving, opdat zij hunne rechten zullen kunnen verdedigen tegen alle aanrandigen van niet-Inlanders. Java telt minstens 37 millioen Inlanders. De overige bewoners van dit eiland zijn vreemdelingen, te zamen 1 à 2 millioen. De meeste Inlanders belijden één godsdienst,zij hebben een eigen geschiedenis,een eigen beschaving, een eigen levensbeschouwing, verschillend van die der andere rassen. De Inlanders zijn eeuwen lang ellendig klein gehouden, thans hernemen zij het recht om zelf over hun lot te beschikken zonder inmenging van die weinig talrijke andere rassen. Wel willen zij om de medewerking van die andere rassen vragen, zonder evenwel aan eigen belangen te kort te doen.

Godsdienstvrijheid. In de *Pembrita Betawi* zijn opgenomen de door de Engelsche Regeering openbaar gemaakte Duitsche regeeringsaanschrijvingen, strekkende tot bestrijding van den Islam in Oost-Afrika. Het blad acht 't niet ondienstig zulks ter kennisse te brengen van de Inlanders in N.-I., die onder het Nederlandsch gezag rustig hun Mohamedaansch geloof mogen blijven belijden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tjipto lijdende. Wat voert Tjipto toch uit? Zoo vraagt de *Perniagan*. In den laatsten tijd houdt hij zich nog al rustig. Toch wordt beweerd, dat hij bezig is zich een aanhang te vormen om op 31 Augustus de meeting in het Decapark (Batavia) voor de weerbaarmaking van Indië in de war te sturen. Hij zou dan met een groote bende schavuiten komen om een tegen-demonstratie te houden. 't Is te hopen — alzoo de schrijver — dat hij vóór dien tijd mag worden opgevat en onschadelijk gemaakt. De *Hindia Poetra* schrijft dienaangaande 't volgende: Tjiptomangoen Koesoemo neemt in *De Voorpost* afscheid van zijne lezers en partijgenooten. Hii gaat landbouwer worden en zal twee of drie jaren zich uit de *Beweging* terug trekken. Hij is niet bang voor de bedreiging van weer geinterneerd te worden. De Regeering bleek geen aanleiding te kunnen vinden om nogmaals van exhorbitante rechten gebruik te maken. Den Resident van Semarang onze felicitatie. Ook is Tjipto's verklaring geen zand-in-de-oogenstrooierij; de Javaansche revolutionnair is werkelijk ziek. Zijn dokter schreef hem absolute rust voor, minstens twee jaren lang. We hopen van ganscher harte, dat Tjipto, na die kuur, weer frisch en welgemoed zijn wel-versneden pen op zal nemen in het belang der Indische Beweging.

De Javaansche politie. In de *Medan Rajat* — alzoo het *Bat. N.*, waarvan de korte inhoud in de *Perniagan* wordt overgenomen, komt onder het hoofd: ,,*Heran*" (verwondering, verbazing) het volgende voor aan het adres van den Javaanschen politie-oppasser: ,,Het is voorheen gebeurd, dat de auto, waarin de G.-G. Idenburg was gezeten, ter hoogte van een kruispunt door een Javaanschen politieoppasser werd aangehouden, omdat een der lantaarns van den auto was uitgegaan; maar verwondering baart het stellig, dat politieagenten 's avonds te Tandjong Karang en te Telok Betong op het rijwiel zitten zonder licht. Mag dat, omdat het de politie is? Welnu, dan daarnaast het zeer waarschijnlijke feit, dat als de berijder van het rijwiel een *singkeh* ware, pas van Tiongkok gekomen en nog geenszins op de hoogte van de Indische toestanden, die zonder licht op zijn rijwiel zat, hij dadelijk door den magistraat zou zijn gestraft geworden met een boete van *f* 1 à *f* 2. Hem zou dan een verantwoording, dat politieagenten zelve inzake het zonder licht rijden een overtreding hadden gepleegd tegen de bestaande keur, niet gebaat hebben.

Dezelfde schrijver uit in hetzelfde blad zijn blijkbaar rechtmatigen wrevel tegen grobakvoerders, die langs den steil afloopenden weg van Tandjoeng Karang naar Telok Betong gevaar opleveren voor wielrijders, door niet behoorlijk den linkerkant van den weg te houden, ingevolge de politiebepalingen; immers, ziet zoo'n grobakvoerder een auto aankomen, die hem voorbij zal rijden, dan zal hij zich haasten zijn trekdieren op het rechte spoor te brengen. Aan het laatste zouden wij — de redactie — willen toevoegen: ,,tout comme chez nous", als men bijv. den toestand ziet nabij de spoorovergang over den grooten weg bij het station Batavia-Noord, waar karrevoerders, nà het wegnemen van de sluitboomen.

vaak zig-zag rijdende, *racen*, misschien met de bedoeling om den verloren tijd, veroorzaakt door het noodzakelijk moeten wachten, in te halen, doch vergetende, dat zij door hun onhandig rijden met zwaar belaste grobaks een gevaar voor het lokaal verkeer op dergelijke drukke punten kunnen zijn.

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Indië kroonkolonie.

Terwijl Britsch-Indië zijn offers in allerlei vorm aan 't moederland brengt, tot steun in den strijd tegen de centrale staten, ziet 't toch niet af van zijn streven naar een minder afhankelijk bestaan. Volgens een bericht in de „Times" zou een memorandum, geteekend door 19 gekozen leden van den imperialen wetgevenden raad, en overhandigd aan den onderkoning, de invoering van constitutioneele veranderingen na den oorlog bepleiten. Het stuk is nog niet openbaar gemaakt, zoodat van den inhoud alleen gemeld kan worden, wat als uitgelekt wordt medegedeeld. Het zou aandringen op spoedige invoering van zelfbestuur, in den trant, zooals de kroonkoloniën dit bezitten. Het beveelt aan onder de door verkiezing aan te wijzen leden van de uitvoerende macht een ruime plaats aan Indiërs te geven en het aantal ambtenaren in de wetgevende raden te verminderen.

Uit dit bericht is nog niet op te maken van waar deze beweging is uitgegaan en welke hare momenteele beteekenis is. In elk geval lijkt zij een teeken van 't toenemend verlangen naar zelfbestuur. Daar Engeland met de teekens des tijds voor zijn koloniale politiek wel rekening pleegt te houden en daar 't na den oorlog er zeker op uit zal zijn Britsch-Indië een edelmoedige belooning te geven, achten wij 't geenszins onwaarschijnlijk, dat de wensch der verzoekers binnen korten tijd in verwezenlijking zal gaan. Bij de samenstelling van 't Britsch Indische Rijk uit zeer verschillende landen, volken en elementen, met een ver uiteenloopende mate en wijze van ontwikkeling, zal 't vinden van een goede oplossing echter niet eenvoudig zijn.

Abessinië.

Over den staatsgreep in Adis Abeba zijn nog eenige nadere bijzonderheden bekend geworden.

De landshoofden besloten in een op 27 September gehouden raad tot de onttroning van Lidsj Peassoe, terwijl deze voor korten tijd naar Harrar was. De metropolitaan Aboena Mathaeas onthief het volk en de hoofden van hun trouw aan den afgezetten vorst.

Tegelijk met de verkiezing van Joezero Zeodita tot keizerin, werd ook de troonopvolger aangewezen, in Degiac Tassari Makomen.

Lidsj Jeassoe is in 1897 geboren, hij werd in 1908 tot kroonprins gekozen en in 't volgende jaar feestelijk als zoodanig uitgeroepen in tegenwoordigheid van keizer Menelik. De verkiezing was door dezen sterk beïnvloed, daar hij van geen ander candidaat wilde hooren. De jonge prins kwam onder leiding van Ras Tessama, die tijdens de ziekte van Menelik als regent optrad, doch (1911) nog vóór hem overleed (1913).

De regeeringsomwisseling in Japan.

Ziet een schrijver in de „Köln. Volkszeitung" het goed in, dan zou de omwisseling van ministerie in Japan op een verandering in koers wijzen, die voor de wereldgebeurtenissen in de toekomst van groote beteekenis kan worden. Het zou om niets minder gaan dan een volkomen ommekeer in de buitenlandsche politiek van 't eilandenrijk. Het kabinet Terautsji zou krachtig den weg inslaan, die 't afgetreden kabinet Okoema maar schoorvoetend durfde te betreden. 't Zou tot een nauwere aansluiting bij Rusland komen en openlijk een imperialistische politiek voeren.

Is dit Nederland's aandacht ten volle waard, ook Engeland zou 't niet onverschillig kunnen zijn, al strijden de 3 bondgenooten momenteel nog als voor één zaak.

Volgens den schrijver is te verwachten dat binnen korter of langer tijd het belangenverschil tot conflicten zal voeren, zoowel tusschen Japan en Groot Brittanië als tusschen Japan en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Op zich zelf is deze voorspelling niet nieuw, maar als 't nieuwe kabinet er op aanstuurt, zouden de conflicten meer naar onzen tijd verplaatst worden.

Tegenover Duitschland zou het kabinet elke verdere verscherping vermijden, zoodat ook geen krachtiger meedoen aan den huidigen oorlog te verwachten is.

Erkend moet worden, dat Japan hiervoor in den laatsten tijd ook al niet veel neiging heeft getoond, al is zijn invloed door 't leveren van oorlogsmateriaal geenszins onaanzienlijk geweest. Hieruit put Japan zoo groot financieel voordeel, dat 't wel niet in ijver zal verminderen. Ook 't nieuwe ministerie heeft geld noodig!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indo-Nederlandsche wetgeving.

Bij de Uitg.-Mij. „Elsevier" te Amsterdam verscheen: „De Indo-Nederlandsche wetgeving. Staatsbladen van Nederlandsch-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest en K. H. Boers, 73e afl. 1914 (slot)."

Het zal voor vele ambtenaren — rechterlijke zoowel als administratieve — een teleurstelling zijn geweest dat in den laatsten tijd „Boudewijnse en Van Soest" (met welken naam deze uitgave sedert jaren wordt aangeduid), zoo ongeregeld verscheen. Na het overlijden van den heer Van Soest kwam de heer Boers hem te vervangen, maar ook deze laatste, zoomede de heer Boudewijnse, is sedert overleden. De uitgever deelt nu in een „Bericht aan inteekenaars", mede, dat de heer P. J. F. van Heutsz de redactie op zich genomen heeft en hem een „andere deskundige op het gebied der Indische wetgeving" zal worden toegevoegd.

Het is te hopen, dat de achterstand nu spoedig tot het verleden zal behooren, want deze editie van de Ned.-Indische Staatsbladen staat in practische bruikbaarheid ver boven de officieele uitgaaf.

Een Akad. proefschrift over een hs. van Bonang.

Den 20sten dezer promoveert (aan de Rijks-Universiteit te Leiden) tot doctor in de taal- en letterkunde van den O.I. Archipel de heer B. J. O. Schrieke, op een proefschrift, getiteld: „Het boek van Bonang".

Soenan, of Pangeran Bonang, een der heiligen van Java, wiens optreden in Toeban dateert tusschen 1475 en 1500, heeft een boek nagelaten, hetwelk het onderwerp des heeren Schrieke's proefschrift uitmaakt. Het hs. is aanwezig in de Leidsche Universiteitsbibliotheek en werd waarschijnlijk als curiosum medegebracht door een der schepelingen van de eerste vloot naar Indië. Het is wel merkwaardig, dat eerst na ruim 300 jaren Nederlandsch bezit, de volle aandacht thans op dit geschrift is gevallen. Hoofdzakelijk is het van belang, — gelijk door den heer Schr. wordt uiteengezet, — voor onze kennis van de islamiseering van Java.

Hindia Poetra.

De jongste afl. van „Hindia Poetra" bevat een aantal kleine bijdragen, waarvan we noemen: Indië weerbaar, door S. Surya Ningrat I. De meening der landgenooten. — De „Volksraad", door Reflector. — Het eerste koloniaal onderwijscongres. — Samenvatting van eenige statistieken omtrent het Inl. onderwijs in Indië, door Toemengkor. — De invloed van het Nederlandsch op de Javaansche taal, door „een Javaan".

Koloniaal Tijdschrift.

Behalve het interessante en gedocumenteerde artikel van „Tertius" over Djambi, waaruit in het vorig Kol. Weekblad het een en ander werd overgenomen, bevat de Oct.-afl. van het „Koloniaal Tijdschrift": Een kort woord ter herdenking van de nagedachtenis van controleur T. Walter, slachtoffer der Djambi-onlusten. — Verder een artikel van A. Ph. van Aken over het volksonderwijs in Indië (met een kort overzicht van de wijze waarop dat in andere koloniën is geregeld.). — Onder het opschrift „Koloniale voortvarendheid in vroeger dagen", hekelt de heer H. E. K. Ezerman het feit, dat het bijna 30 jaar (van 1860—1889) geduurd heeft, om eenige onbeduidende landschapjes op het kleine eiland Alor (Timor-Archipel) in daadwerkelijk bezit te nemen, als gevolg eener grensregeling der Portugeesche en Nederlandsche bezittingen op Timor en Onderh. — Eindelijk — behalve het vervolg der door den heer H. T. Damstée medegedeelte „Mémoires van een Atjehschen balling" — nog een uitvoerige bespreking van 't werk van den heer Van Kol: de ontwikkeling der groot-industrie in Japan", zoomede de gewone maandelijksche rubrieken.

Producten van de cassave.

Werd in het vorig „Kol. Weekblad" de aandacht gevestigd op een monographie over de cassave van den heer K. R. F. Blokzeijl (Nr. IX van de serie geschriften „Onze koloniale Landbouw", uitgave van Tjeenk Willink te Haarlem), er blijkt nog een dergelijk geschrift, ongeveer tegelijkertijd, te zijn uitgegeven. Het is getiteld „Producten van de cassave", gedrukt bij Ruygrok en Co., te Batavia en vormt No. 8 der publicaties in 1916 van de Afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, enz.

Na kennisneming van den inhoud blijkt dat de Haarlemsche uitgave vollediger, en trouwens door de illustreering, meer waardevol dan de officieele publicatie is.

De Handel.

In de Oct.-afl. een artikeltje „Koloniaal beheer", waarin de grieven, die in de handels-, industrie- en cultures-wereld bestaan tegen de ambtenaren (of het bestuur), worden uiteengezet. — Verder het vervolg der beschouwing van J. Kleintjes over de suiker (II Suikerhandel en wereldproductie). — Eindelijk het vervolg van J. Sibinga Mulder's: De administratie eener suikeronderneming.

Industrieele mogelijkheden in Ned.-Indië.

Onder dit opschrift in No. 33 der zgn. „Korte Berichten", het eerste gedeelte eener beschouwing over „De papier-industrie". De schr. M. L. Welter, geeft eerst een statistisch beeld van de toename van het papierverbruik in Indië; het is gewoon reusachtig: de waarde van den invoer is van 1899 tot 1914 verdubbeld en het cijfer van den import over 1913 vertoont met dat van 1909 vergeleken eene vermeerdering van rond 58 pct. en dit in een tijdperk van slechts vier jaren! Vervolgens spreekt schr. van vrijwel mislukte pogingen om in Indië de behoefte aan papier althans gedeeltelijk te dekken. Hij wijst er op, dat een dergelijke industrie in Indië niettemin zeer wel mogelijk is, daar de grondstoffen er worden aangetroffen, en de hulpstoffen even goed als elders, kunnen gemaakt worden. Nadat het artikel in zijn geheel is verschenen, hopen we er op terug te komen.

Ceres. October 1916.

Het Oct. Nr. van Ceres, het orgaan der studenten aan de Rijks-Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, bevat het eerste gedeelte eener bijdrage over het leven van den suiker-chemist in Ned.-Indië. Schr., de heer P. L. Mohr, geeft zijn ervaringen, gedurende een zevenjarige loopbaan in den Indischen suiker, op aantrekkelijke wijze weer. Tevens raadt hij

„den suikerman-in-spé" de kennismaking aan met het door de Vereeniging „Oost en West" uitgegeven werkje „De geemployeerde bij de Java-suikerindustrie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs".

Begrooting van Ned.-Indië.

Dezerzijds wordt de aandacht gevestigd op de verschijning (te Batavia, Landsdrukkerij), van de „Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1917. Indisch Ontwerp." Het stuk is hier te lande verkrijgbaar bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

Tijdschr. voor Nijverheid en Landb. in Ned.-Indië.

Het Juli-Nr. opent met een artikel, gewijd aan Dr. H. C. Prinsen Geerligs, wiens 25-jarig jubileum, als voorlichter op het gebied der suikertechniek, in de Hollandsche pers onlangs reeds werd herdacht. — Verder bijdragen over belasting op oorlogswinst. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië, door Mr. R. M. J. M Beguin. — Het Nederlandsch economisch-historisch archief (met een hoofdstuk „De taak van een soortgelijk archief in Indië"), door J. de Groot. — Een hors-d'oeuvre schoteltje bij den suikermaaltijd. — De aanstaande volkstelling in Ned.-Indië. Officieel memorandum van het Bureau voor de volkstelling betreffende de bevolkingsstatistiek in Ned.-Indië. — Algemeene tentoonstelling van Ned-Indische landbouw, veeteelt, visscherij, handel en nijverheid te Soerabaja. A. N. I. T. A. — Revue van tijdschriften.

Indologenblad.

Onder het opschrift. „Onze nieuwe toestand" bevat het 1e Nr. van den 8sten jaargang van het Indologenblad eenige mededeelingen over den werkkring van den oud-resident G. J. Oudemans, van regeeringswege benoemd met het „Toezicht op met Landssteun hier te lande voor den Indischen dienst studeerende personen." — De redactie wijdt verder een enkel woord aan Dr. E. C. Godée Molsbergen, die te Leiden onderwijs gaf in de geschiedenis van Ned.-Indië en benoemd is tot hoogleeraar te Gent. — Overigens artikelen over Djambi en het eerste Kol. onderwijs-congres.

Kon. Akademie van Wetenschappen.

In het 2e stuk van het 2e deel der vijfde reeks „Verslagen en mededeelingen der Kon. Academie van Wetenschappen" o. m. de volgende bijdragen van Indische strekking: De schoone slaapster in het bosch en een gelijkluidend verhaal in Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani. — Het begrip „burgerrechtelijke twistgedingen", toegelicht uit koloniale gegevens, door Prof. Dr. C. van Vollenhoven. — Een Sumatra'sche inscriptie van Koning Krtanagara, door Dr. N. J. Krom.

De Macedoniër.

In het Oct.-Nr. van dit zendingsperiodiek vindt men het vervolg van Ds. D. K. Wielenga's historische beschouwingen (in verband met de zending) over het eiland Soemba. Schr. is thans genaderd tot „de eerste jaren van „niet-daadwerkelijk bestuur". Een uitnemende bijdrage tot de kennis der vroegere onthoudingspolitiek, waarmede G. G. van Heutsz zoo krachtig heeft gebroken.

Vrouwenraad van Ned.-Indië.

Dezer dagen werd te Weltevreden opgericht de Vrouwenraad van Ned.-Indië. Dit lichaam, op dezelfde wijze samengesteld als de Vrouwenraad hier te lande, is een bond van in Indië gevestigde vereenigingen, werkende op zedelijk en maatschappelijk terrein, in welker bestuur minstens één vrouw zitting heeft. In het voorloopig dagelijksch bestuur werden gekozen Mej. C. H. C. Gunning, Presidente, Mevr. Roesingh van Iterson en Mevr. van Hinloopen Labberton—Bicker Caerten. (Zie over doel en andere bijzonderheden het weekblad „De Banier", jaarg. 1916, no. 31).

Weekblad voor Indië.

In Nr. 17 van den loopenden jaargang o. m. de volgende bijdragen: De nieuwe directeur van Justitie (Mr. W. Sonneveld), (met portret). — Bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Soekaboemi, door Marco (met illustraties.)

In Nr. 18: Dr. H. C. Prinsen Geerligs (met portret). — Mr. A. Meyroos (burgemeester van Soerabaja), (met portret). — Mr. G. J. Bisschop (burgemeester van Batavia) (met portret). — Semarang's burgemeester (D. de Jong) (met portret). — Iets over de Bataviasche assaineeringswerken (met ill.), door Henri van Wermeskerken.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: Naar aanleiding van „Sprinkhanen op Java, door Dr. W Roepke", door J. Th. White. — De physiologisch zure en alkalische zouten en hun beteekenis voor de verklaring der „bodemziekten", door Dr. A. H. Berkhout. — Het Indisch ontwerp der begrooting van Ned.-Indië voor 1917. — Kapitein Landolphe, de rubberpionier. — De Sultans-receptie te Medan. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Prijsvraag voor een pulper voor Robusta-koffie.

Meermalen is ons het nut gebleken middels dit Weekblad meerdere bekendheid te geven aan mededeelingen over uitgeschreven prijsvragen. Om die reden nemen we ook nu weder over een bericht in de jongste Ind. Mercuur van den volgenden inhoud.

„De volgende circulaire is door het Ned.-Ind. Landbgouw-syndicaat aan de administrateurs van Landbouwvereenigingen verzonden:

Beleefd deelen wij U mede, dat op de vergadering van het Hoofdbestuur van het Ned-Ind. Landbouwsyndicaat van 26 Februari j.l. wederom de kwestie van het pulpen van de Robustakoffie is ter sprake gekomen.

De aanwezige leden van het Hoofdbestuur waren algemeen van oordeel, dat er nog geen pulper bestond, die voldoende geschikt was voor de Robusta-koffie en dat het uitschrijven van eene prijsvraag volkomen gewettigd zou zijn.

Dientengevolge is besloten eene prijsvraag uit te schrijven en hiervoor beschikbaar te stellen minstens ƒ 3000.—. Dit bedrag zou dan moeten worden bijeengebracht door belanghebbenden en belangstellenden in Robusta-koffie.

Bereids is daarvoor beschikbaar gesteld: door den heer K. A. R. Bosscha ƒ 500.—, de H. H. David Birnie en Co. ƒ 500.—, den heer R. W. von Nordheim ƒ 300.—, door de onderneming Kaba Wetan (Zuid-Sumatra) ƒ 100.—, de onderneming Pager Alam (Zuid-Sumatra) ƒ 100.—, de onderneming Pasoemah Estate (Zuid-Sumatra) ƒ 100, de onderneming Soeban Ajam ƒ 100.—.

Gaarne geef ik U thans de gelegenheid tot deze prijsvraag mede te werken door invulling en onderteekening van ingesloten formulier.

Zoodra er een voldoende bedrag bijeen is, zal het Syndicaat de prijsvraag uitschrijven en eene jury benoemen."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging „Oost en West", op *Zaterdag 28 October 1916* om 2 uur n.m, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
   a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
   b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
GROOSS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opleiding hier te lande voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er zoowel voor vrouwelijke als voor mannelijke gegadigden nog plaatsen open zijn aan den nieuwen leergang van de school tot opleiding voor commies bij den Indischen post-, teltgraaf- en telefoondienst te Leiden, welke 15 November 1916 aanvangt.

Voor opleiding komen in aanmerking:

jongelieden die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1916 of 1915, of in bijzondere gevallen, te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het einddiploma hebben behaald.

1o. van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar onderwijs, waarbij natuurkunde als verplicht vak op het eindexamenprogramma voorkomt;

2o. van eene middelbare twee-jarige handelsschool (met als onderbouw eene hoogere burgerschool met drie-jarigen cursus), gymnasium, of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasiaal onderwijs, voor zoover de candidaten een aanvullingsexamen in natuurkunde met goed gevolg hebben afgelegd, welk examen dezelfde eischen als die van het eindexamen eener hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus in dat vak omvat;

voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus en de geneeskundige commissie van het Departement van

Koloniën hen lichamelijk voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst geschikt bevindt.

De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten vóór 16 October a.s. bij het Departement van Koloniën — afdeeling Kabinet (p. t.) — zijn ingekomen, vergezeld van een geboortebewijs en van de door de eindexamencommissie bij het diploma, bedoeld onder 1o. en 2o. hiervoor, afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

Het verzoekschrift moet voorts eene opgaaf bevatten van de inrichtingen, waar de gegadigde na het verlaten der lagere school onderwijs heeft genoten.

Overigens wordt verwezen naar de oproeping in de „Nederlandsche Staatscourant” van 1 Juni 1916, no. 153, waarvan op aanvraag overdrukken verkrijgbaar zijn bij de afdeeling Kabinet (p. t.) van het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 September 1916 No. 224.)

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger Onderwijswet)

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid.

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur). Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken. Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen.

Ingenieur. Tijdelijk geoloog. Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 4de afdeeling. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Onderopzichter.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. Instrumentmaker 2de klasse. Commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman. Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-ketelmaker, scheepmaker en modelmaker, ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel” van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van
5 October 1916 No. 234).

Onderopzichters voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Bij den Sumatra-Staatsspoorweg kan een onderopzichter (weg en werken) geplaatst worden.

De gegadigden mogen geen hoogeren leeftijd hebben dan 30 jaar en moeten ten minste gedurende 3 jaren practische ervaring hebben opgedaan als toezichthouder of uitvoerder bij waterstaats- of bouwwerken of bij den dienst van weg en werken eener spoorwegmaatschappij.

Zij moeten zich verbinden voor 5 jaren en ontvangen eene aanvangsbezoldiging van ƒ 125 (honderd vijf en twintig gulden) 's maands bij eene practische ervaring van 3 jaren als bovenbedoeld, terwijl voor elke 3 jaren langer practijk deze bezoldiging met ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands wordt verhoogd.

Aan de betrekking zijn verder verbonden, bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting, verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, telkens na 3 jaren dienst, totdat een maximum-bezoldiging van ƒ 175 (honderd vijf en zeventig gulden) 's maands is bereikt. Voorts hebben bij den aanleg of de exploitatie geplaatsten recht op vrije woning, of, bij gebreke van die, op huishuurindemniteit. Bovendien ontvangen de bij den aanleg geplaatsten eene toelage van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 'smaands, en bij de opname geplaatsten eene idemniteit van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens een daggeld van ƒ 3 (drie gulden).

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht, c. q. ook voor het wettig gezin, naar Indië, in de 2de klasse, indien de aanvangsbezoldiging ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands of meer bedraagt; in de 3de klasse, indien die bezoldiging ƒ 125 (honderd vijf en twintig gulden('s maands bedraagt;

b. een vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 100 (honderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Bij voldoening aan de gestelde eischen kan benoeming tot opzichter volgen, op eene minimum-bezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met 5 drie-jaarlijksche verhoogingen van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands.

Aan de betrekking van opzichter is verbonden bij de exploitatie en bij den aanleg: recht op vrije woning of, bij gebreke van die, huishuurindemniteit, en bovendien bij den aanleg eene toelage van ƒ 35 (vijf en dertig gulden) 's maands; bij de opname eene indemniteit van ƒ 45 (vijf en veertig gulden) 's maands, benevens een daggeld van ƒ 5 of ƒ 3, al naarmate al dan niet als brigadechef wordt dienst gedaan.

Zij die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing op den vorengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 November a.s., bij gezegeld adres, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hunne bewijzen van practische werkzaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij gehuwd is en c. q. het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

(Nederl. Staatscourant van 3 October 1916, no. 232).

Van de Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw:

OPENBARE VERGADERING op *Zaterdag 27 October 1916*, 's avonds 8 uur, in het Zuid-Holl. Koffiehuis Zaal No. 4, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Onderwerp: *Petroleum, haar ontstaan, voorkoming en winning.* Met lichtbeelden.

Spreker: de Heer N. WING EASTON, Oud-Hoofdingenieur, Chef van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
L. STIBBE, Secretaris.

Van „Chung Hwa Hui”, de Chineezen-Vereeniging:

L. S. Hierbij neem ik de vrijheid U beleefd uit te noodigen den *28en October a.s.* te $8\frac{1}{2}$ uur in „American-Hotel”, Amsterdam, een LEZING te komen bijwonen. Spreker: de WelEd. HoogGel. Heer Prof. Dr. H. HACKMANN. Onderwerp: *„Altchinesischer Idealismus”.*

Namens het Bestuur:
J. C. HAN BIAUW SING, Secretaris.

Ingezonden.

Politiek in Indië.

In het nummer van 12 October j.l. No. 41 van het „Koloniaal Weekblad” komt onder de initialen B. v. d. B. als hoofdartikel een korte vraag voor van de hand van den voor Indië verdienstelijken oud-Resident van Batavia, vroeger Directeur van Financiën, den Heer Bakhuizen van den Brink, onder de woorden: „Moet Indië geheel verpolitiekt worden?”

Ik vergis mij immers niet in de lezing dier initialen?

Die korte vraag, meer nog de uitroepen aan het slot daarvan, eischen mijns inziens een korte beantwoording.

Indië, dat de Heer Bakhuizen van den Brink heeft gediend en hem zoo dierbaar is gebleven, is het tegenwoordig Indië niet meer.

Met de decentralisatie-wetgeving (1903) en hare doorvoering — nu reeds sedert een twintigtal jaren — heeft, als gevolg van een nog gebrekkig vertegenwoordigend stelsel, naast een centraal bestuur, de politiek ook hare intrede in Indië gedaan. Van eene speelplaats in 1906 voor staatkundige tegenstanders is Indië langzamerhand een kampplaats geworden voor politieke — of juister gezegd staatkundige bonden, vereenigingen, genootschappen etc. — even als hier te lande.

Men heeft er gekregen een Volksraad zonder volk in staatkundigen zin; — gemeenteraden zonder gemeente (de kampongs in de gemeente zijn nog altijd niemands land); gewestelijke raden, allerzonderlingst samengesteld, en per saldo drie burgemeesters, half ambtelijk, half gemeentelijk bezoldigd.............. zonder gemeente.

De besmetting met de door den Heer Bakhuizen van den Brink zoo gevreesde infectie-ziekte, die volgens Z.H.E.G. „p o l i t i e k” heet, is er alzoo stelselmatig van Regeeringswege gebracht. Het kiesrecht voor de Europeesche leden der gemeenteraden toch bestaat er al sinds 1905. Het is huismans-kiesrecht.

Het serum tegen dezen infectie-bacil, die op Indië werd overgebracht, is geen ander dan het opgeven van politieke afzijdigheid — m. a. w. „kleur bekennen”. De tijden voor Indië zijn voor Indië nog ernstiger dan voor Holland.

De Bond van Vrije Liberalen in Nederland heeft het daarom noodig en nuttig geacht de oud-Ingezetenen van Nederlandsch-Indië, voor wie Indië zeker even dierbaar is, als voor den Heer B a k h u i z e n v a n d e n B r i n k, aan te sporen zich te laten inenten bij den brief van haar propaganda-comité dato 31 Juli j.l.

Het is maar een kleine handbeweging, die weinig kost en hoogst ongevaarlijk is, — maar die ons, Indische Hollanders, immuun kan maken tegen onverschilligheid op politiek terrein en tegen overgevoeligheid op specifiek Indisch territoir — een voor Indië zelf dubbel gevaarlijke bacil.

Waar anderen voorgingen — de heer B. v. d. B. vergeet in zijn drieledige opsomming nog enkelen — kan de partij, die strijdt voor het behoud van het ons allen even dierbaar Indië — niet achterblijven.

Het Indisch Propaganda-Comité zal zijn inschrijvingsbillet op prijs weten te stellen, dat hem volstrekt niet verplicht tot toetreding tot den bond der Vrije Libealen in Nederland.

P. J. F. VAN HEUTSZ,
Oud-Koloniaal Bestuursambtenaar,
Lid v. d. Bond van Vrije Liberalen.

's-Gravenhage, 15 October 1916.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.